te quoque abfuturum [1], damni, quod medio tempore negotiis pupillaribus contigit, esse succedaneum: cum actorem periculo [2] tuo constituere debueras: nec jure Magistratum in absentia tua alium creasse certum est. PP. 3. Kal. April. CC. CONSS. 294.

De litibus.

11. Impp. CONSTANT. [3] A. & CONSTANTIN. C. ad Bassum Præfectum urbi.

IN Universis [4] litibus [5] placet non prius puberem justam habere personam, nisi interposito decreto, aut administrandi patrimonii gratia, aut [6] in litem fuerit curator datus: ut juxta præcedentia nostræ pietatis statuta legitime initiatæ litis agitata in judiciis controversia finiatur. Dat. 3. Id. Octob. *Aquilejæ*, CONSTANT. A. & LICINIO CONSS. 312.

12. Imppp. VALENTINIAN. GRATIAN. & THEOD. AAA. Eutropio.

CUrator adolescenti ordinatus, post inchoatam litem non potest sub [7] prætextu specialis curatoris a se nominati, aut litem contestatam deserere, aut ab administratione se subtrahere. Dat. 4. Kal. Octob. *Constantinop.* EUCHERIO & SYAGRIO CONSS. 381.

De Principis colono aliisque privilegium habentibus.

13. Impp. HONOR. & THEOD. AA. Monaxio Præfecto urbi.

NE magistratuum ulterius procedat licentia: plenius designamus, ne patrimonialem [8] colonum, sive alium, qui privilegio [9] ab hac nuncupatione defenditur, tutelæ muneris astringat officium. Dat. * HONORIO 8. & THEODOSIO 3. AA. CONSS. 409.

TIT. XXXV.

QUANDO [10] MULIER TUTELÆ OFFICIO FUNGI POTEST.

Mulier de jure communi non potest tutelæ officio fungi. Salic.

1. Imp. ALEXANDER A. Oracliæ.

TUtelam administrare virile [11] munus est [12], & ultra sexum fœmineæ infirmitatis tale officium est. PP. 10. Kal. Octobr. JULIANO 2. & CRISPINO CONSS. 225.

2. Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. Tatiano PP.

MAtres [13] quæ amissis viris tutelam administrandorum negotiorum in liberos postulant, priusquam confirmatio officii talis in eas jure eveniat, fateantur actis [sacramento præstito [14],] *ad alias nuptias se non venire.*

† Sane in optione hujusce modi nulla cogatur, sed libera in conditiones quas præstituimus, voluntate descendat: nam si malunt alia optare matrimonia, tutelam administrare non debent. † Sed ne sit facilis in eas post tutelam jure susceptam irruptio, bona ejus primitus qui tutelam gerentis affectaverit nuptias, in obligationem [15] venire, & teneri obnoxia rationibus parvulorum præcipimus: ne quid incuria, ne quid fraude depereat. † His illud adjungimus, ut mulier si ætate major est, tunc demum petendæ tutelæ jus habeat, cum tutor, [vel testamentarius vel] legitimus [16] defuerit, vel privilegio a tutela excusetur, vel suspecti genere summoveatur, vel ne suis quidem pro animi aut corporis valetudine administrandis facultatibus idoneus inveniatur. † Quod si fœminæ tutelas refugerint, & præoptaverint nuptias: tunc demum Vir Illustris Præfectus urbi [17], accito Prætore qui impertiendis tutoribus præsidet, sive Judices, qui in provinciis jura restituunt, de alio ordine per inquisitionem dari minoribus defensores jubebunt. Dat. 12. Kal. Februar. *Mediolani*, VALENTINIANO A. 4. & NEOTHERIO CONSS. 390.

In AUTHENT. de hered. ab intest. §. ex his. col. 9. tit. 1. Novell. 118. cap. 5.

MAtri [18] & aviæ [19] *secundum* [20] *ordinem tutelam* [21] *etiam ante agnatos subire permittimus, si* [22] *inter gesta nuptiis aliis, & Senatusconsulti Velleiani auxilio renuntiaverit: solis testamentariis tutoribus eas præcedentibus, legitimis* [23] *& dativis postpositis. Defunctis namque voluntatem præponi volumus. Præter has autem aliis mulieribus interdicimus officium tutelæ subire.*

In AUTHENT. ut sine prohibit. mat. debit. §. propterea igitur. col. 7. tit. 6. al. 4. Novell. 94. cap. 2.

SAcramentum quidem non [24] *exigitur, sed contractu secundu nuptiis expelli eas a tutela convenit: salva minoribus omni alia (prout juris est) cautela.*

In AUTHENT. col. & const. ut supra.

AD hæc, & si debitum inter ipsam & filios quoquomodo vertitur, tutela materna non eo minus admittitur debito [25] *in sua natura durante. Potest etiam mater naturalium filiorum tutelam agere, omnia* [26] *agens quæcunque in legitimis definita sunt filiis.*

3. Imp. JUSTINIANUS A. Juliano PP.

SI pater secundum nostram constitutionem naturalibus [27] liberis in his rebus, quæ ab eo in eos profectæ sunt, tutorem non reliquerit, mater autem voluerit eorum (sive masculi sint, sive fœminæ) subire tutelam, ad exemplum legitimæ sobolis liceat ei hoc facere, quatenus actis sub competenti Judice intervenientibus, juramentum antea præstet, quod ad nuptias non perveniat, sed pudicitiam suam intactam conservet, & renunciet [28] *senatusconsulto Velleiani præsidio, omnique* [29] *alio legitimo auxilio*, suamque substantiam supponat: & ita filiorum suorum vel filiarum naturalium tutricem [eam] existere sancimus. Omnibus quæ pro matribus & liberis earum ex legitimo matrimonio progenitis, divalibus constitutionibus cauta sunt, in hujusmodi matribus observandis. Si enim in filiis justis, in quibus & testamentariæ & legitimæ sunt tutelæ, & tamen matribus, his deficientibus ad providentiam filiorum suorum venire conceditur, multo magis in his casibus ubi legitima tutela evanescit, saltem alias eis dare humanissimum est. Dat. 15. Kal. April. *Constantinop.* LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

TIT. XXXVI.

IN [30] QUIBUS [31] CASIBUS [32] TUTOREM [33], VEL CURATOREM [34] HABENTI TUTOR VEL CURATOR DARI POTEST.

De absentia & reversione tutoris.

1. Imp. ANTONINUS A. Tiberiano & Rufo.

SIin [35] locum ejus tutoris ad tempus dati estis, qui Reipublicæ [36] causa aberat, isque jam finito munere quod ei injunctum est, abesse desist [37]: quin ad ejus officium curamque pertineant negotia pupillæ ambigere non debetis. Sed consultius feceritis, si præsidem provinciæ virum clarissimum adieritis, ut is ad administrationem tutelæ compellatur. PP. 8. Kal. Aug. ANTONINO A. & BALBINO CONSS. 214.

De curatore dato impuberi.

2. Imp. ALEXANDER A. Valentiniano.

POtuit quidem & debuit competens judex in locum excusati [38] tutoris, licet pupillus alios quoscunque haberet tutores, curatorem [39] dare. Quamvis autem curator cum aliis in locum excusati tutoris substitutus sis: tamen periculo administrationis ultra pubertatis [40] tempora non adstringeris. PP. 5. Id. Jun. MODESTO & PROBO CONSS. 229.

De curatore tutori adjungendo.

3. Idem A. Hylæ.

PRopter [41] late diffusum, id est, in diversis locis constitutum patrimonium, vel quod solus administrationi non sufficias, an tibi tutelam administranti adjungi aliquos curatores oporteat, præses provinciæ, si te non sufficientem deprehenderit, æstimabit. PP. 8. Id. Decemb. POMPEIANO & PELIGNO CONSS. 232.

De tutore suspecto, vel excusato vel defuncto, vel relegato.

4. Impp. VALER. & GRATIAN. AA. Euplojo.

LIcet tutorem [42] habenti tutor dari non potest [43]: tamen certis [44] ex causis alius idoneus substitui sententia competenti Judicis solet in locum

potest causa cognita. *l.* 20. *in fin. ff. de tutoribus datis.* 1 Hæc lex intelligenda est de absente sui negotii, non reipublicæ causa. Nam abiens reipublicæ causa periculo medii temporis non obstringitur. J. *§ tutor vel Curator Reipublicæ caus. adher.* cum in locum ejus alius tutor detur. *l.* 12. *ff. de tutelis*, in locum absentis ex alia causa, neque tutor, neque curator datur. *l.* 11. *ff. de interrog. & curatorib. datis*, quatenus in ea fuerit, id est, abfuerit. vid. Cujac. *d. loc.* 2 *l. un.* J. *de actore tutore.* 3 Constantinus *l.* 1. *C. Theod. de tut. & curat. creand.* 4 Excepta momentaria possessione. *l. ult. supr. qui legitimam personam.* 5 Minoridatur curator ad lites, glioquin legitimam personam in judicio standi non sustinet. 6 *l.* 4. *supr. si adversus rem judic. l.* 2. §. *qui legitimam personam. l.* 45. *in fin. ff. de re judicata.* 7 Generalis curator a lite desistere propter specialem curatorem datum ad lites non debet. *Bart.* 8 Principis colonus vel alius privilegiatus tutor dari non potest, vid. *l.* 8. J. *de excusat. tutor.* 9 Ut miles. *l.* 4. *supr. eod.*

10 *Novell.* 94. *Novell.* 118. *cap.* 5. hoc autem adjectum videtur, quoniam ipsæ mulieres olim perpetua tutela aut potestate viri continebantur, dixi ad leges 12. tabul.

11 *l.* 16. *ff. de tut.* 12 Regula eit generalis quæ exceptiones admittit: olim ita usitata, ut vel a judice. *l.* 21. *ff. de iniuriosis datis.* vel patris testamento matri liberorum tutela inutiliter mandaretur. *l.* 26. *ff. de testam. tut.* 13 *Nov.* 94. *c.* 1. Hodie extensum id est ad avias. *Authent. Matri & aviæ.* J. *eod.* 14 Hodie remissum hoc est. *Authth. Sacramentum.* J. 15 Mater si contra jurisjurandi fidem iterum nubit non redditis rationibus nec petito alio tutore, filii habent tacitam hypothecam, tam in vitrici, quam in matris bonis. adde *l.* 5. J. *in quibus causis pign. vel hypoth.* 16 Id hodie abrogatur: præferantur enim matres & aviæ tutoribus datis & legitimis. *Authent. Matri & avia.* J. *eod.*

17 *l.* 1. *supr. de tut. illustr.* 18 Tutelam filiorum matres fine ullo impedimento gerere possunt, verum simul atque ad secundas nuptias transierint, pelluntur a tutela. 5. Harm. tit. 5. 54. 19 Amplianatur lex in *l. supra eodem ad avias.* 20 Mater præfertur aviæ in tutela liberorum administranda, utpote propinquior. 21 In tutela liberorum gerenda mater præfertur quibuscunque agnatis liberorum. 22 Tutelam liberorum gerere matri, & aviæ licet, dum Senatusconsulto Velleiano, & secundis nuptiis renuncient, *ut hic.* 2. Harmen. t. 8. 27. verum novo jure secundis nuptiis renunciare non coguntur: cum tacite ipsis secundis nuptiis a tutela removeantur. *Authent. jtem.* 23 Derogatur legi 2. *vers. His illud.* ibi: *vel legitimi defuerint. supr. eod.* 24 Derogatur legi 2. *in princ.* ibi: *sacramento præstito. supr. eod. & Novell.* 22. *c.* 40. Goth. Text. est in *l.* 22. *circa fin.* J. *de adoptiv. tut.* Rittershusius *in expos. Novell. part.* 8. *c.* 2. Anf. 25 Exceptio ad *l.* 8. *supr. eod.* 26 Puta ut inventarium faciat. *l.* 24. J. *de admin. tut.* 27 Naturalibus etiam liberis matres possunt esse tutrices. *l. ult.* J. *de confirmando tutore. Nov.* 89. *cap.* 14.

28 Mater tutelam liberorum affectans, renunciare Velleiano cogitur. *Nov.* 118. *cap.* 5. In Gallia locum id non habet: & ita placito Senatus Burdegalensis decretum, anno 1521. Julii 26. uti Bagnonius *in legibus abrogatis* refert. 29 Renunciationem quæ fit omnibus gum auxilio & juri introducto in favorem sexus observa: ea renunciatione mulieres redigun.

In AUTHENT. ut fine prohibit. mat. debit. §. propterea igitur. col. 7. tit. 6. al. 4. Novell. 94. cap. 2.

SAcramentum quidem non [24] *exigitur, sed contractu secundu nuptiis expelli eas a tutela convenit: salva minoribus omni alia (prout juris est) cautela.*

In AUTHENT. col. & const. ut supra.

AD hæc, & si debitum inter ipsam & filios quoquomodo vertitur, tutela materna non eo minus admittitur debito [25] *in sua natura durante. Potest etiam mater naturalium filiorum tutelam agere, omnia* [26] *agens quæcunque in legitimis definita sunt filiis.*

3. Imp. JUSTINIANUS A. Juliano PP.

SI pater secundum nostram constitutionem naturalibus [27] liberis in his rebus, quæ ab eo in eos profectæ sunt, tutorem non reliquerit, mater autem voluerit eorum (sive masculi sint, sive fœminæ) subire tutelam, ad exemplum legitimæ sobolis liceat ei hoc facere, quatenus actis sub competenti Judice intervenientibus, juramentum antea præstet, quod ad nuptias non perveniat, sed pudicitiam suam intactam conservet, & renunciet [28] *senatusconsulto Velleiani præsidio, omnique* [29] *alio legitimo auxilio*, suamque substantiam supponat: & ita filiorum suorum vel filiarum naturalium tutricem [eam] existere sancimus. Omnibus quæ pro matribus & liberis earum ex legitimo matrimonio progenitis, divalibus constitutionibus cauta sunt, in hujusmodi matribus observandis. Si enim in filiis justis, in quibus & testamentariæ & legitimæ sunt tutelæ, & tamen matribus, his deficientibus ad providentiam filiorum suorum venire conceditur, multo magis in his casibus ubi legitima tutela evanescit, saltem alias eis dare humanissimum est. Dat. 15. Kal. April. *Constantinop.* LAMPADIO & ORESTE VV. CC. CONSS. 530.

TIT. XXXVI.

IN [30] QUIBUS [31] CASIBUS [32] TUTOREM [33], VEL CURATOREM [34] HABENTI TUTOR VEL CURATOR DARI POTEST.

De absentia & reversione tutoris.

1. Imp. ANTONINUS A. Tiberiano & Rufo.

SIin [35] locum ejus tutoris ad tempus dati estis, qui Reipublicæ [36] causa aberat, isque jam finito munere quod ei injunctum est, abesse desist [37]: quin ad ejus officium curamque pertineant negotia pupillæ ambigere non debetis. Sed consultius feceritis, si præsidem provinciæ virum clarissimum adieritis, ut is ad administrationem tutelæ compellatur. PP. 8. Kal. Aug. ANTONINO A. & BALBINO CONSS. 214.

De curatore dato impuberi.

2. Imp. ALEXANDER A. Valentiniano.

POtuit quidem & debuit competens judex in locum excusati [38] tutoris, licet pupillus alios quoscunque haberet tutores, curatorem [39] dare. Quamvis autem curator cum aliis in locum excusati tutoris substitutus sis: tamen periculo administrationis ultra pubertatis [40] tempora non adstringeris. PP. 5. Id. Jun. MODESTO & PROBO CONSS. 229.

De curatore tutori adjungendo.

3. Idem A. Hylæ.

PRopter [41] late diffusum, id est, in diversis locis constitutum patrimonium, vel quod solus administrationi non sufficias, an tibi tutelam administranti adjungi aliquos curatores oporteat, præses provinciæ, si te non sufficientem deprehenderit, æstimabit. PP. 8. Id. Decemb. POMPEIANO & PELIGNO CONSS. 232.

De tutore suspecto, vel excusato vel defuncto, vel relegato.

4. Impp. VALER. & GRATIAN. AA. Euplojo.

LIcet tutorem [42] habenti tutor dari non potest [43]: tamen certis [44] ex causis alius idoneus substitui sententia competenti Judicis solet in locum

tur ad jura communia masculorum, nec habent aliquod beneficium in præjudicium pupillorum. Quid si talis renunciatio fuerit omissa? Baldus *in Authent. Matri & aviæ. supr. eod.* negat valere decretum interpositum super tutela matris & aviæ: nec eas præsumi renunciasse, ideoque juvari juris ignorantia. *l. ult. supr. de juris & facti.* quod paulo videtur durius: Æquiores existimo, quibus id placet, mulieres tutelam suscipiendo tacite videri supradictis juribus renunciasse: sed & ea omnia præstitisse, quibus ad tutelam perveniur. facit *l.* 77. *ff. de adquir. vel omitt. hered. l.* 30. *ff. de verb. obligat.* Addit Rolandus a Valle 1. *cons.* 13. *num.* 6 *& sequent.* ad 22. a multis existimari; ex clausula (qua videlicet renunciamus omni juris beneficiumque auxilio) videri renunciatum *l.* 6. & 12. *ff. de transact.* de non visis & cognitis verbis testamenti, quam tamen opinionem non probat, *num.* 26. ad hæc beneficio juris municipalis, item beneficio ne in solidum conveniantur, beneficio inventarii, cedendarum, excussionis, ordinis, divisionis, beneficio non abstrahendi de domo, revocandæ donationis ob non factam insinuationem, beneficio non incarcerandi simulationis. Ad hæc tolli pargationem mœræ, conductori denegari remissionem occasione belli supervenientis. Denique his & similibus renunciatum videri. *Goth.* Vid. Zanger. *de except. part.* 3. *cap.* 11. *num.* 157. Anf.

30 Tutorem habenti cur non omnibus casibus tutor dari possit, dicam J. *eod.*

31 Dic in locum absentis Reipubl. causa. *l.* 1. J. *eod.* excusati *l.* 2. J. *eod.* suspecti, remoti, defuncti, relegati. *l.* 4. J. *eod.* 32 Causis, tutorem habenti tutor vel curator dari potest. *ut l.* 4. J. *eod.* 33 *l.* 1. *l.* 2. *& l.* 4. J. *eod. l.* 9. §. *qui petant tutor. l.* 9. *supr. qui dare tutor.*

34 *l.* 3. *& l.* 5. J. *eod. l.* 10. *supr. qui dare. l.* 20. *in fin. ff. de tutorib. datis.* 35 In locum absentis reipublicæ causa, licet is tutor esse non desinat, alius tutor dari potest. hæc lex exceptio est ad *l.* 4. J. *eod.* 36 *l.* 12. *ff. de tut. l.* 15. *in fin. ff. de tutor. dat. ab his. l.* 3. §. 10. *ff. de suspectis. l.* 45. *ff. de excusationib. l.* 9. *ff. de tut. & ration. distrahend.* 37 Curator. *ff. de suspectis. l.* 45. *ff. de excusationib. l.* 9. *ff. de tut. & ration. distrahend.* 38 In locum tutoris excusati potest curator dari. *l.* 4. *in fin.* J. *eod. l.* 11. *ff. de tutelis.* 39 Imo tutorem ex Senatusconsulto dari oportuit. *l. si quis sub condition.* 11. *ff. de test. tut.* Dic, curatorem hunc instar esse tutoris: cum ultra pubertatem non duret hæc lege. Undetutelæ, sive protutelæ cum teneri quidam existimabant. *l.* 3. J. *arbitr. tut.* 40 *l.* 1. J. *quando tutores vel curatores. l.* 25. *ff. de tutoribus datis princ. Instit. quibus modis tutela finitur.*

41 Propter diffusum patrimonium tutori curator adjungi potest. Hæc lex exceptio est ad *l.* 4. J. *eod. l.* 11. *in fin.* J. *de excus. tutor.* 42 *l.* 9. *supr. qui petant tutores. l.* 9. *supr. qui dare tutor.* Paul. 4. *sentent.* 13. §. 3. 43 Curatorem habenti potest. *l.* 20. *in fin. ff. de dare tutor. l.* 2. 21 Naturali justitia quod confirmatur, non eget alia confirmatione. *Bald.* 22 Probatione alia non indigent quæ naturali justitia confirmantur. *l.* 3. §. 7. *ff. de cond. causa data. l.* 13. §. 7. *ff. de excusat. tutor.* 23 *l.* 10. J. *eod.* 24 Tutor debitor pupilli pecuniam debitam pupillo deponere debet ad prædiorum comparationem. Minus est deposuisse, quam comparasse: alterutrum tamen exigitur, *ut hic: adde l.* 5. §. 4. *ff. eod.*

25 Summa liquida non potest tuto solri minori propter metum restitutionis. *l.* 1. *supr. si ad*

suspecti [1], qui convictus ac remotus [2] est, & in locum excusati [3], vel defuncti [4], vel relegati [5] tutoris. PP. Idib. Mart. SECULARI 2. & DONATO CONSS. 261.

De curatore tutori adjuncto.

5. Impp. DIOCLETIAN. & MAXIM. AA. & CC. Zenoni.

CUm ob augmentum [6] facultatum curatores adjungi [7] soleant, non prius dati tutores [ab] administratione eorum liberantur. Sane si is qui administravit, tempore finitæ tutelæ fuit solvendo [8]: secuti temporis periculum ad te pertinere non [9] potuisse manifestum est. Dat. 3. Kalend. April. CC. CONSS. 293.

TIT. XXXVII.

DE ADMINISTRATIONE [10] TUTORUM VEL CURATORUM, ET [11] PECUNIA PUPILLARI FOENERANDA, VEL DEPONENDA.

De pecunia pupilli vel minoris.

In AUTHENT. ut hi qui oblig. se hab. §. quoniam. col. 6. tit. 1. al. 2. Novell. 72. cap. 6.

NOvissime [12] *cautum est, a curatore pecuniam pupillarem non esse fœnerandam: Quod si fecerit, mutui subjacebit periculo: nisi mobilis sit ejus substantia, cujus cura administratur: tunc enim curator illud solum mutuare cogatur, quod ad dispensationem sufficiet adolescentis, ejusque rebus: quod vero plus est, caute recondatur: vel nisi ex necessitate hoc fecerit, veluti propter expensas in pupillum faciendas.*

Curatorem non teneri pro tutoribus præcedentibus.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Modesto.

FRustra times administrare res adolescentis, cujus curator es, ne ex hoc aliquis existimet commune periculum prioris temporis te recepisse, sed ea quæ agenda putas age: & (quod magis interest [13] omnium partium) insta: ut Judex inter [14] te, & tutores datus [15], quamprimum partibus suis fungatur. EP. 12. Kal. Octob. ALBINO, & ÆMILIANO CONSS. 207.

Curatorem administratione durante a collega non conveniri.

2. Idem AA. Timoni & Elpidophoro.

ADversus curatorem adolescentis cui collegæ [16] dati estis, quamdiu administratio communis durat, exerceri judicium non potest. PP. 2. Kal. Maji, APRO & MAXIMO CONSS. 208.

De sumptibus.

3. Imp. ANTONINUS A. Eumoso.

SUmptus [17] in pupillum tuum necessario [18], & ex justis honestisque causis Judici qui super ea re cognituru est fi probabuntur [19] [facti] accepto ferentur: etiamsi [20] Prætoris decretum de dandis eis non sit interpositum. Id namque quod [21] a tutoribus sive curatoribus bona side erogatur, potius justitia [22] quam aliena auctoritate firmatur. 14. Kal. Septemb. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De liberto tutore.

4. Idem A. Proculæ.

NIsi eam pecuniam, quam constiterit libertum [23] paternum tutorem filiæ tuæ rationi ejus debere, vel deposuerit [24], vel in prædiorum comparationem converterit, remittitur ad Præfectum Urbi, secundum ea quæ constituta sunt arbitrio ejus puniendus. PP. 12. Kalend. Octobr. ANTONINO A. 4. & BALBINO CONSS. 214.

De tutoribus condemnatis.

5. Idem A. Rufino.

FRustra tutores quondam adolescentium quorum curam administras, judicatum [facere] detrectant, cum exacta pecunia possit auctoritate Præsidis in depositi [25] causam haberi. PP. Kalend. Jun. LÆTO 2. & CEREALE CONSS. 216.

De calumniosis actionibus non intentandis.

6. Imp. ALEXANDER A. Paconio.

NOn est ignotum, tutores vel curatores [adolescentum,] si nomine pupillorum vel adultorum scientes calumniosas [26] instituant actiones, eo nomine condemnari oportere: ne sub prætextu [27] nominis eorum propter suas simultates secure [28] lites suas exercere posse existiment [29]. PP. 6. Idib. Maji, MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

De forma alienandi testamento data.

7. Idem A. Valerio.

TUtelam pupillorum tuorum sic administrare debes, ne ædificium quod his relictum est, contra formam [30] alienandi testamento datam vendas. PP. 6. Idib. Jul. MAXIMO 2. & ÆLIANO CONSS. 224.

De curatore qui non administravit.

8. Idem A. Aprili.

ETsi scisses [31] te curatorem datum nec administrasses: cæteris curatoribus & administrationem peragentibus, & sufficientibus [32] damno præstando, contra te actio dari non potest. Sin [33] autem nescisses [34] te curatorem datum, etiamsi solvendo cæteri non sint, damni periculum ad te non redundat. PP. 7. Kal. Decemb. ALEXANDRO A. 3. & DIONE CONSS. 230.

De dote constituenda.

9. Idem A. Inclytæ.

SI curatores habes, hique dotare [35] te bonis tuis [36] cessant: adito Præside provinciæ impetrabis, ut quod moderatum [37] est, honestæ personæ, præstare cogantur. PP. 17. Kal. Maji, AGRICOLA & CLEMENT. CONSS. 231.

De liberto curatore.

10. Idem A. Rufinæ.

SI liberti [38] ejusdemque curatoris culpa, vel fraude ratio vestra læsa sit: farciri damnum ab eo quidedit, Præses provinciæ curabit: Non dubitaturus etiam graviorem executionem adhibere, si quid tam aperta fraude commissum est, ut puniendum in liberto crimen deprehendatur. PP. 2. Kal. Aug. AGRICOLA & CLEMENTINO CONSS. 231.

De tutore qui non apellavit, vel appellationem non prosecutus est.

11. Imp. GORDIANUS A. Cæcilio.

SI bonam [39] causam ea, cujus tutor es, habuit, & adversus latam sententiam non [40] appellasti, seu post appellationem provocationis solennia implere cessaveris, tutelæ judicio indemnitatem pupillæ præstare debes, PP. Id. August. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

De fraude tutorum, de negligentia curatorum, de fœmina minore vigintiquinque annis.

12. Idem A. Octavianæ.

DE his, quæ in fraudem administrationis a tutore gesta, vel negligenter acta a curatoribus eorum, quibus successisti, allegas, agere debes: si modo annos legitimæ ætatis implesti. Neque [enim] ignoras non [41] multum patrocinari fœcunditatem liberorum fœminis ad rerum suarum administrationem, si intra ætatem legitimam sint constitutæ. PP. 3. Non. Octob. GORDIANO A. 2. & POMPEIANO CONSS. 242.

Satisdatio de rato.

13. Idem A. Longino.

TUtores debita pupillaria, seu deposita reposcentes, ad satisdationem [42] compelli non posse, manifestum est. PP. 8. Kal. Maji, ARIANO & PAPPO CONSS. 244.

De rationibus reddendis.

14. Impp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Clementi.

RAtiones [43] curæ [44] administratæ ante impletum quintum & vicesimum annum durante [45] officio poscijure non posse, manifestum est [46]. PP. Prid. Non. August. PHILIPPO A. 2. 47. & TITIANO CONSS. 249.

De eo, qui signavit ut curator.

15. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Licinio.

SI non subscripsisti [48] quasi fidejussor: frustra vereris, ne ex ea intercessione qua signasti ut curator [49] olim liberatus (ut affirmas) sententia Præsidis, ex officio curatoris convenirl possis. PP. Prid. Non. Mart. DIOCLETIANO 3. & MAXIMIANO AA. CONSS. 287.

vers. solut. non tamen eo prætextu potest tutor aut alius debitor pupilli, vel minoris pecuniam penes se retinere. Cogitur enim pecuniam deponere vel consignare. *l.* §. *l.* 7. §. 7. *ff. eod. l.* 73. *in fin. ff. de præcuratoribus. l.* 56. §. 1. *ff. mandati. l.* 64. *ff. de fideiussoribus.* vide Molinæum *de usur. quæst.* 39. *num.* 298. 26 Tutor calumniosam, vel supervacaneam actionem intendens, proprio nomine obligatur. *l.* 9. §. 6. *in fin. ff. eod. l.* 78. §. 2. *in fin. ff. de leg.* 2. bonam movere cogitur & appellare. *l.* 11. J. *eod.* 27 Prætextu officii calumniam committi non oportet. 28 Securi. 29 Existimentur. 30 Contra formam datam a testatore non debet tutor rem pupilli vendere. *l. ult. supr. de rebus alienis.* Imo potest vendere, & ea in re partis præceptum negligere. *l.* 9. §. 9. *ff. eod.*

31 Scienss se tutorem, de negleda tutela tenetur si gerens solvendo non sit. *l.* 3. J. *de divid. tut. l.* 4. §. 3. *ff. rem pupill. salv.* adde *t.* 19. J. *eod.* 32 Ex exptio excusationis tutori vel curatori qui non gessit, adversus eum qui gessit competit. 33 Ignorans se tutorem, tutelæ non teneatur. 34 Vide *l.* 5. J. *de periculo tut.*

35 Dotem sibi constitui, & eo nomine adversus curatores moram committentes agere adhuc: sed & officium super ea re judicis implorare potest. facit *l.* 52. *ff. eod. l.* 43. *ff. de leg.* 3.

36 Dotare de suis, & propriis bonis curator adultam non cogitur. 37 *d. l.* 43. *l.* 60. *ff. de tutelis. act. l.* 22. §. 4. *ff. ad SC. Trebell.* 38 Liberum male administrans removetur a tutela, eaque privatur. *l.* 4. §. *eod.* 39 Cui contrahens est calumniosa, & supervacanea. *l.* 6. *supr. eod.* 40 Tutor in bona causa cogitur appellare, & appellationem prosequi; alioquin litis nomine tenetur. Est enim officium tutoris uti a non prætermittere, inutiliaque admittere. *l.* 27. §. *de episcop. aud.* 41 Defectus ætatis non supplitur numero liberorum. *l.* 2. *supr. de in integr. restit. l.* 1. *in fin. supr. qui & adversus quos l.* 2. *ff. de minor.*

42 Tutor agens pupilli nomine non tenetur cavere de rato. *l.* 23. *ff. eod.* 43 Rationes a curatore antequam 25. annum minor expleverit non exiguntur tantisper dum curator gerit. 5 Harm. tit. 5. 35. 44 Curator tenetur ad rationes reddendas, ut & quivis alienam administrationem suscipiens. vid. Rol. a Valle 1. *cons.* 49. 45 *l.* 2. *supr. eod.*

46 Imo non est manifestum, sed falsum. *l.* 4. *in fin. l.* 16. *in fin. ff. de tut. & ration.* Goth. Vid. *l.* 9. §. 4. *ff. de tut. & rat.* Anf. 47 Ta. 1. 48 Vid. quæ dixi ad *l.* 14. *supr. si vert. pet.* 49 De eo quod quis facit ut curator, vel procurator, vel gestor alterius, suo nomine convenirl non potest. *l. ult. ff. de inst. act.* vid. Wurmf. 1. *præst.* 38. *c.* 10.

De alienatione rerum pupillarium.

16. Iidem AA. & CC. Proculo.

NOn omni [1] titulo res pupilli potestatem alienandi [2] tutores habent: sed administrationis tantum causa distrahentes, quæ eis venundare licet, justam causam [3] possidendi comparantibus præstant. Cum itaque donandi [4] nulla [5] ratione res eorum, quorum administrant negotia, potestatem habeant: vindicare dominium a possidentibus non prohiberis. Dat. 10. Kal. Maji, *Heraclia*, AA. CONSS. 287.

De testamenti factione, vel donatione.

17. Iidem AA. & CC. Martiali.

DE successione sua [6] tutores frustra timent: cum his qui tutelam administraverunt, testamenti factio non denegetur, nec de bonis suis donare aliquid prohibeantur. S. 16. Kal. Novembr. *Sirmii*, AA. CONSS.

De periculo nominum, & de pignoribus.

18. Iidem AA. & CC. Soterico.

DEbitoribus pupillæ pro officii ratione tutorem te constitutum adseverans, ad te nominum [7] periculo pertinente, parere solutioni [8] denuntia. [9] Qui si satis non fecerint: in venditione [10] pignorum uti [communi] jure potes. S. Prid. Kal Januar. *Sirmii*, AA. CONSS.

De absente tutore dato.

19. Iidem AA. & CC. Vindiciano.

TUtor licet absens [11], decreto datus, si sciens [12] solemniter se non excusaverit, administrationi constituitur obnoxius. S. 3. Idib. Februar. *Sirmii*, CC. CONSS. 293.

De tacita hypotheca in bonis tutoris vel curatoris.

20. Imp. CONSTANTINUS A. Eufemianæ.

PRo [13] officio administrationis tutoris vel curatoris bona, si debitores existant, tanquam pignoris [14] titulo obligata, minores sibimet vindicare minime prohibentur. † Idem est, & si tutor, vel curator quis constitutus, res minorum non [15] administraverit. Dat. 7. Kal. April. *Treveris*, VOLUSIANO & ANNIANO CONSS. 314.

De donationum conditione neglecta.

21. Idem A. Maximo PP.

[P]Upillorum [16] seu] minorum defensores, si per eos donationum conditio [17] neglecta [18] est, rei amissæ [19] periculum præstent. Dat. 3. [20] Kal. Februar. *Romæ*, SABINO & RUFINO CONSS. 316.

De alienatione rerum pupillarium.

22. Idem A. ad Populum.

LEx [21], quæ tutores curatoresque necessitate adstrinxit, ut aurum, argentum, gemmas, vestes, cæteraque mobilia pretiosa [22], urbana etiam [prædia, &] mancipia, domos, balnea, horrea, atque omnia quæ intra civitatem sunt, venderent, omniaque ad nummos redigerent, præter [23] prædia & mancipia [24] rustica, multum minorum utilitati adversa est. Præcipimus itaque, ut hæc omnia [25] nulli tutorum curatorumve liceat vendere: nisi [26] hac forte necessitate & lege, qua rusticum prædium atque mancipium vendere, vel pignorare, vel [in [27] donationem] propter nuptias [28], vel in dotem dare in præteritum licebat: scilicet per [29] inquisitionem [30] judicis, & probationem causæ, interpositionemque decreti, ut fraudi locus non sit.

† Ante omnia igitur urbana [31] mancipia, quæ totius supellectilis notitiam gerunt, semper in hereditate & in domo retineantur: nam boni [32] servi fraudem fieri prohibebunt: mali, si res exegerit, sub quæstione [33] positi poterunt prodere veritatem: atque ita omnia observabunt, ut nec inventarium [34] minuere, nec mutare, vel subtrahere aliquid tutor valeat: Quod in veste, margaritis, gemmis, & vasculis, cæteraque supellectili necessarium est. Et tolerabilius [35] est (si ita contigerit) servos mori suis dominis, quam servire extraneis: quorum fuga [36] potius tutori adscribitur, sive negligentia dissolutam esse patiatur disciplinam, sive duritia, vel inedia, atque verberibus eos afficiat. Nec enim dominos execrantur, sed magis diligunt: ita ut hæc lex per hoc quoque melior antiqua sit. Tunc enim remota servorum custodia etiam vita minorum sæpius probatur. † Nec vero domum [37] vendere liceat in qua defecit pater, minor crevit, in qua majorum [38] imagines aut [non] videre fixas, aut revulsas videre, satis est lugubre. Ergo & domus, & cetera omnia immobilia [39] in patrimonio minorum permaneant [40]: nullumque [41] ædificii genus, quod integrum hereditas dabat, collapsum tutoris fraude depereat. Sed & si parens vel ille cujuscunque heres est minor, reliquerit deformatum ædificium: tutor testificatione operis ipsius, & multorum fide, id reficere cogatur: ita enim annui reditus plus minoribus conferunt, quam per fraudes pretia diminuta. † Servi [42] etiam qui aliqua sunt arte præditi, operas suas commodo minoris inferant, & reliqui qui in usu minoris domini esse non poterunt, quibusque ars nulla est, partim labore suo, partim alimoniarum taxatione pascantur: lex enim non solum contra tutores, sed etiam contra [43] fœminas immoderatas atque intemperantes prospexit minoribus: quæ plerumque novis maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam [44] addicunt.

† Huic accedit, quod ipsius *pecuniæ* [45] (in [46] qua robur omne patrimoniorum veteres posuerunt) fœnerandi [47] usus vix diuturnus, vix continuus, & stabilis est: quo subsecuto, intercidente sæpe pecunia, ad nihilum minorum patrimonia deducuntur. † Jam ergo venditio tutoris nulla sit sine [48] interpositione decreti. Exceptis his duntaxat vestibus [49], quæ detritæ usu, seu corruptæ servando [50] servari non poterint. † Animalia [51] quoque supervacua, quamvis minorum, quin veneant, non vetamus. Dat. id. Mart. CONSTANT. A. 7. & CONSTANTINO C. CONSS. 326.

De canone non soluto.

23. Idem A. Felici.

SI [52] tutoris, vel curatoris culpa, vel dolo, eo quod vectigal [53] prædio emphyteutico impositum minime dependere voluissent, minoris [prædium] fuerit amissum: damnum quod ei contigit, ex substantia eorum refarciri necesse est. Dat. 13. Kalend. Maji, *Constantinop.* DALMATIO, & XENOPHILO CONSS. 333.

De Inventario faciendo.

24. Impp. ARCAD. & HONORIUS AA. Eutychiano PP.

TUtores [54], vel curatores, mox [55] quam [56] fuerint ordinati, sub [57] præsentia publicarum [58] personarum [59] inventarium [60] rerum omnium [61] & instrumentorum solenniter facere curabunt [62]. Aurum, argentumque, & quicquid vetustate [63] temporis non mutatur, si in pupilli substantia reperiatur, in tutissima custodia [64] collocent: ita tamen ut ex mobilibus aut præ-

1 Ergo aliquo: sunt enim alienationis variæ species & causæ. 2 Hoc innuit, Certis causis, alienandi facultatem tutoribus permitti: in reliquis alienantes justam causam possidendi non transferre. Male autem alienat, qui donat. *l. 22. in fin. l. 40. in fin. ff. eod. l. 1. §. 1. ff. de tut. & rationib.* nonnunquam tamen donare potest. *l. 12. in fin. ff. eod.* 3 Tutor justa de causa, hoc est, ex causis jure permissis res pupilli sui potest alienare. 4 Non administrat, qui donat. 5 Potest igitur justis de causis donare. *d. l. 12.* 6 Tutela non efficit, quominus tutor de suis testari suaque donare possit. *l. un. supr. rem alienam gerentibus.* 7 Periculum nominum spectat ad tutorem. *Goth.* An & quando periculum nominum ad tutorem spectet vid. late Hartman. Pittor. *q. 49.* Ant. Adde *Censur. Ferens. nostram & DD. ibi allegat. lib. 1. c. 18. n. 10.* S. L. 8 Vid. *l. 2. J. arbitr. tutel.* 9 Officio tutoris incumbit debitoribus pupilli denunciare ut solvant. 10 *l. 14. J. de distr. pign.* 11 Tutor absens potest dari. *Bald.* 12 *l. 8. supr. eod. l. 1. §. 1. l. 5. in fin. ff. eod.* 13 *l. 1. C. Theod. eod.* 14 Bona tutoris & curatoris tacite pupillo, & adolescenti obligantur. *l. un. supr. rem alienam gerentib. l. un. §. 1. supr. de res uxor. act. l. ult. vers. Discretis. supr. de legitim. tut. Novell. 118. c. 5. in fin.* vid. Negusantium *2. de pignor. 4. num. 5.* Quid si ipse minor sit adhuc annis viginti? vid. *d. vers. Discretis.* 15 Bona tutoris vel curatoris non modo pro male gestis, sed etiam pro non penitus gestis, tacite obligata sunt pupillo, vel adulto. 16 *l. 2. C. Theod. eod. l. 1. vers. Hisque. C. Theod. de donat. l. 25. J. de donat.* 17 Puta faciendi vel non faciendi. vid. *l. 25. J. de donat.* & ita tutor non implens conditionem utilem pupillo, tenetur ei, in quod interest. 18 Donationes [illegible] non fiunt. *dixi ad l. 25. J. de donat.* 19 id est, non quæstiæ. *l. 7. J. arbitr. tut.* 20 *l. 2. C. Theod. eod.* habet 4. Kalend. Novembr. S. L. 21 Orationem Severi intelligit, quæ extat in *l. 1. §. 2. ff. de reb. eor. qui.* 22 Mobilia pretiosa immobilibus comparantur. 23 *v. l. 1. §. 2. ff. de reb. eor.* 24 Vid. *l. 3. J. de prædi. decur.* 25 Mobilia scil. & prædia urbana ac rustica. Rustica & suburbana alienari non possunt, quod hic veratur. vid. quædam ad hunc locum apud Cujac. *7. obs. 23.* 26 Tutor vel curator nihil ex rebus minorum vendere potest, nisi ex justa & probabili causa. Quin justa causa alienandi non sufficit. Nec enim res eas sine decreto judicis alienare potest, excepta velte usu detrita, & iis quæ servando servari non possunt, exceptis etiam animantibus pupillorum usui supervacuis. *Synopsis Basilic. 32. tit. 11. ex lib. 38. tit. 9. c. 30. & S. Harm. 41. §. 49.* 27 Quibus ex causis prædia minorum alienar possunt. 28 *l. ult. vers. cum autem. J. si major. fact. alienat.* 29 Quibus solennitatibus res minorum alienari oportear. 30 De qua vide *l. 5. §. 9. ff. de reb. eor. qui sub tut.* 31 De urbanis mancipiis non vendendis sine decreto, *ut hic. & vers. ult. J. eod.* dequeed eorum utilitate. Quid rustica? Vendi multo minus possunt. Hac enim lege Constantinus nihil mutat orationi Severi quæ rustica mancipia verabat alienari. *S. eod. in princ.* facit *l. 3. J. de prad. decur.* 32 Boni servi utilitas. 33 *l. 34. ff. eod.* & ita per familiares & domesticos probantur ea quæ fiunt in domo, id est, domestica. vid. *l. 8. §. 6. supr. de repudiis.* 34 Possunt enim res hujusmodi facile subtrahi ac mutari. 35 Occurrit objectioni, ut ex duobus malis minus eligatur. *l. 200. ff. de regul. jur.* 36 Præsumitur servus pupillaris fugitse ob negligentiam, vel favritiam tutoris. 37 De ædibus paternis pupilli non distrahendis a tutore sine decreto, *ut hic. & vers. ult. J. eod.* facit *l. 35. ff. de minor.* 38 Adde *d. l. 35.* Interest nostra, res majorum nobis servari. facit *l. dudum 14. supr. de contr. empt. l. 35. ff. de minor. l. 36. in fin. ff. de bonis liberorum. l. 1. §. 15. ff. si quid in fraudem patron.* 3 *Regum 21. ubi de Nabotho & ejus vinea.* Plinius 2. epist. ad Valerianum: *Me prædia materna parum commode tractant, delectant tamen ut materna.* Idem lib. 7. ad Fabatum: *Maternis cedere, ne Cornelia quidem possum. Ideo Brutus notatus est, quod paternæ bona mancipasset.* quæ de re locus extat Tralli oppido elegans apud Ciceronem 2. *de Orat. & Oratione pro A. Cluentio.* 6. Quintil. 3. Horat. 1. *serm. 2.* Rem *patri obtinare, malum est*, ubicunque. Idem 1. *epist. Mavnus ut rebus materuis atque paternis Fortiter adsumpsi, urbanus cupit haberi Scurra.* Cicero 6. *in Verrem: Graci turpissimum summam arbitrabantur*

dia idonea comparentur [1], aut si forte (ut ad solet) idonea non potuerint inveniri, juxta antiqui juris formam usurarum [2] crescat [3] accessio: quarum exactio ad periculum [4] tutorum pertinet. Dat. 7. Kal. Mart. *Constantinop.* ARCAD. 4. & HONORIO 3. AA. CONSS. 396.

Si debitor pupilli soluat.

25. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni PP.

SAncimus: creatione tutorum & curatorum cum omni procedente cautela, licere debitoribus pupillorum vel adultorum ad eos solutionem facere: ita tamen, ut prius sententia [5] judicialis sine omni damno celebrata hoc permiserit: quo subsecuto, si & judex [hoc] pronunciaverit, & debitor persolverit: sequitur hujusmodi causam plenissima securitas, ut nemo [6] in posterum inquietetur: non enim debet quod rite, & [7] secundum leges ab initio actum est, ex alio eventu resuscitari. † Non autem hanc legem extendimus etiam in his solutionibus, quæ vel ex reditibus [8], vel ex pensionibus, vel aliis hujusmodi causis pupillo, vel adulto accedunt: sed si extraneus debitor ex fœneratitia [9] fortsitan cautione, vel aliis similibus causis solutionem facere, & se liberare desiderat: tunc enim eam subtilitatem observari censemus. Dat. 10. Kal. Mart. *Constantin.* post consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

Ne auctoritas interposita noceat tutori, vel curatori.

26. Idem A. Joanni PP.

CUm quædam mulier testamento condito filium suum præteriisset [10], idem autem filius, qui præteritus erat, vel fratris, vel extranei esset tutor, vel curator, qui scriptus a matre tutoris fuerat heres: in præsenti specie manifestissimum erat, stare tutorem, vel curatorem in præcipiti [11] loco: sive enim auctoritatem [12] suam, vel [13] consensum [14] de adeunda [15] hereditate præstare pupillo, aut adulto minime voluerit, ne ex hac causa sua jura aliquod patiantur præjudicium (satis enim imminet periculum tutelæ, vel utilis negotiorum [16] gestorum actionis, ne pupillus, vel adultus, utpote ex illius tarditate læsus, litem ei ingerat) sive hujusmodi timore perterritus auctor fuerit pupillo vel adulto, periculum emergebat: dum [17] enim alii consentit, ipse sua jura perdit: videbatur etenim confirmare matris suæ judicium quod oppugnandum esse existimabat: & multæ aliæ insuper species oriuntur [18], ex quibus verendum est tutori, vel curatori circa suas res præjudicium [parari:] puta in hypothecis, & aliis variis causis. Invenimus autem generaliter definitum, post officium depositum omnes actiones, quas tutor, vel curator ex necessitate [19] officii subierit, in quondam pupillum, vel adultum transferri [20]. Quare tam optimo exemplo argumentati [21], [necnon] & aliis omnibus casibus, in quibus veretur tutor vel curator, ne præjudicium ei aliquod fiat, timorem ejus removemus: Damus igitur eis cum summa fiducia res pupillorum, vel adultorum gubernare: scituris, quod lex nostra sua eis jura immutilata reservat, nihil [22] ex hujusmodi auctoritate, vel consensu præjudicii subituris. Dat. 10. Kal. Septembr. *Constantinop.* post Consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

Ad l. 25. sup. h. t. de usuris.

27. Idem A. Joanni PP.

COnstitutionem, quam nuper [23] fecimus, disponentes, quemadmodum debent solutiones in contractibus minorum fieri sive ex reditibus [24], sive ex pensionibus, sive ex aliis similibus causis, etiam in usuras extendimus: quæ tamen non summatim, neque ex multis annis collectæ jam debentur, biennales metas, & centum solidorum quantitatem minime excedentes. Dat. 10. Kal. Novembr. *Constantinop.* post Consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

De eo, qui in tutela, vel curatione est defendendo 5. & de rerum ejus alienatione.

28. Idem A. Joanni PP.

SAncimus, neminem tutorum vel curatorum pupilli, vel adulti, vel furiosi, aliarumque personarum, quibus tam ex veteribus, quam ex nostris [legibus vel] constitutionibus creantur curatores, defensionem [25], quam pro lite [26] suscperant, recusare: sed ab initio litis modis omnibus memoratas personas defendere, & litem præparatam secundum leges instruere: scientes, quod hoc munus necessarium [27] est, tam tutelæ, quam curationi. Et si hoc recusaverint, vel subire distulerint: non solum utpote suspecti [28] amoveantur, amissa eorum existimatione, sed etiam ex substantia sua omne detrimentum, quod ante latæ personæ ex recusatione defensionis sustinent, refarcire cogantur. §. 1. Sed & si quis ex quadam interpellatione admonitus pro

1 De prædiis ex pecunia pupillari comparandis. 2 De pecuniis pupillaribus fœnori occupandis. 3 Hodie tutoresnon coguntur pecunias pupillares fœnori dare. *Authent. novissime, supr. eod. Nov. 72. c. 6.* 4 Quomodo periculum nominum ad tutores pertineat, vid. *l. 16. in fin. ff. eod.* 5 Judicis decreto quæ vis pecunia solvi potest. §. *ult. ibi, ut prius judicialis sentent. Inst. quibus alienare licet. l. 7. §. 2. ff. de minoribus.* adde *J. si adv. solut.* 6 Cur ita? collige ex *l. 4. in fin. J. ad leg. Jul. de adult.* 7 Recte facta non revocantur. *c. 7 3. de regul. jur. in 6.* 8 Debitor fine judicis decreto annuos reditus annuasque pensiones pupillo potest solvere. *l. 27. J. eod.* 9 Fœneratitæ pecuniæ pupillis citra judicis decretum solvi non possunt. *d. §. ult. Instit. quibus alien. licet vel non.* 10 Id est, exheredasset. Nam matris præteritio pro exheredatione habetur. §. 7. *Instit. de exhered. lib.* 11 Res ita habet: Titia Mævium filium, eundemque tutorem Cai in testamento præteriit Cai o herede instituto, quo se vertet hic Mævius? si Cajo autoritatem suam, vel consensum de adeunda hereditate præstiterit infelix, videbitur propriam exheredationem adprobasse, & matris hereditatem abdicasse. Si non præstiterit, verendum est ei, ne Cajo tutelæ judicio utili obstringatur. 12 Hoc dicit respectu pupilli, *ut J. eod.* 13 Vide Anton. Mercator. 1. *not. 2.* 14 Hoc dicitur respectu puberis. *J. eod.* 15 Sine decreto judicis, curatoris tamen consensu adulitus hereditatem adire potest. *hac lege.* vide Simoncellum *tract. de decretis. 2. Tit. 6. inspectione 5.* 16 *L. 17. §. de negotiis.* 17 *l. 12. l. ult. ff. de inofficioso.* 18 Observa hanc sententiam, & adde *l. 1. J. quando ex facto tutoris. l. ult. in fin. ff. si quis cautionibus.* 19 Necessitas officii excusat. sic advocato non nocet necessitate facta accusatio. *l. ult. ff. de postulando. l. 14. §. 9. ff. de bon. libert.* 20 *l. 4. §. 1. ff. de re judicata.* 21 Argumentum ita dicitur. Finita tutela vel cura transeunt actiones in pupillum & adultum; Poteft itaque pupillus vel adultus a suo tutore vel curatore, post finitam turelam conveniri. 22 Lucet tutor consentiat ut tutor, non tenetur tamen jure proprio *l. 14. §. 9. ff. de bon. libert.* 23 *l. 25. supr. eod.* 24 *d. l. 25. in fin.* 25 Tutor ut curator, admitum in lite pupillum defendere tenetur. *l. 30. ff. eod.* 26 Tutor litem suscepiam deserere non potest. 27 *d. l. 30.* 28 Pœna tutoris vel curatoris pupillos, vel adultos suos non defendentis. 29 Tutoribus vel curatoribus lite cœpta furiosis factis, alius substituitur qui lites exequatur. 30 Lite etiam cœpta curator ad lites indigentius datur. 31 Curator ad lites ab ipso causse litisque judice datur. facit *cap. ult. de judic. in 6.* 32 Ad curam eorum qui tenen-

litis instructione consuetam cautelam exposuerit, vel post litem contestatam, quam per se, non per procuratorem susceperit, vel demens [29], vel furiosus factus fuerit: sancimus, continuo [30] curatorem ei in competenti judicio [31] ordinari, cura & provisione tam Judicis, sub quo lis vertitur, quam cognatorum & propinquorum, & actoris, si voluerit: ut non ab eo instituta lis diutius protrahatur: necessitatem habente creato curatore defensionem subire, & cætera litis adimplere. §. 2. Personis [32] etiam, quæ periculo proprio, vel suæ substantiæ tutores, vel curatores petierunt (sive matres [33] [forte] fuerint, sive quidam alii) commpellendis eos, quos ordinaverint [34] tutores vel curatores, præparare talem subire defensionem: vel si illi noluerint hoc facere, & propter hujusmodi defensionis recusationem a tutela, vel curatione removeantur: necessitatem imponimus memoratis personis alios tutores, vel curatores ordinare in ipsis gestis, in quibus tutores vel curatores creantur, ex sua confessione declarantes talem subire defensionem. Ne autem tales personæ sine provisione debita relinquantur, vel contra eos agentium jura diutius protelentur, sancimus, continuo, id est, post recusationem defensionis, in casibus videlicet, in quibus (sicut dictum est) hoc fieri possit, creationem aliorum tutorum, vel curatorum celebrari: cognatis [35], aliisque propinquis & adfinibus, vel creditoribus [36], vel aliis quorum [37] interest, adeuntibus, vel admonentibus eos, qui secundum leges jus habent tutores, vel curatores constituere. §. 3. Defensionem autem & nomen ejus in hoc casu apertius declarantes, ne forte putaverint tutores, vel curatores gravamen sibimet imponi, illam decernimus defensionem eos subire, quæ non [38] satisdatione pro eventu litis constituitur, sed ut tantummodo litem secundum legum ordinem pro pupillo, vel adulto aliisque personis instruant, licentiam ex hac nostra auctoritate habentes, sine [39] decreto res, quarum gubernationem gerunt, pro cautela litis subsignare. §. 4. Omnem autem dubitationem pro defensione pupillorum & adultorum, aliarumque personarum penitus amputantes, sancimus [40], omnes tutores vel curatores non [41] alias creari, nisi prius cum aliis solemnibus verbis, quæ pro gubernatione rerum, tam in gestis, quam in cautionibus ab his conscribuntur, & hoc specialiter expresserint, *quod omnimodo sine ulla dilatione defensionem pro pupillis & adultis aliisque supra memoratis personis subire eos necesse est.* §. 5. Hisque adjicimus, nullam [neque] in hoc capitulo ambiguitatem relinquentes, tutoribus & omnibus curatoribus licere [42] fructus, sive qui ex reditibus prædiorum colliguntur, sive qui ex substantia personarum, quarum gubernationem habent, inventi fuerint, (id est, vinum, oleum, & frumentum, vel cujuscunque speciei sunt) sine decreto distrahere justo [43] pretio, quod in his [44] locis, in quibus venditio celebratur, tunc temporis noscitur obtinere, & quæ ex venditione eorumdem fructuum colliguntur, pecuniæ, cum alia pupillorum vel adultorum aliarumque personarum substantia administrentur. Dat. 12. Kalend. Novembr. *Constantinop.* post Consulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

TIT. XXXVIII.

DE PERICULO [45] TUTORUM ET CURATORUM.

Notitiæ *causa datus tutor periculo subjacet.*

1. Imp. ALEXANDER A. Quarto.

ET qui notitiæ [46] causa liberti tutores dantur, quamvis soli administrandorum negotiorum pupillorum sive adultorum facultatem interdum non accipiant, propter tenuitatem sui patrimonii, periculo tamen omnes fiunt obligati: sive ea, quæ scire debent, ex utilitate eorum tutores sive curatores dissimulaverint, sive fraudem aliquam adhibuerint, vel cum aliis participaverint, aut cum suspectos facere deberent, vel in officio muneris, vel debito obsequio cessaverint. PP. 9. Kal. Februar. ALEXAND. A. 2. & MARCELLO CONSS. 227.

In Diversa provincia *administrans periculo non subjacet.*

2. Idem A. Saturo.

AD eos, qui in alia [47] provincia tutelam administrant, periculum administrationis ex persona tutorum, qui in alia provincia res pupilli gerunt, non porrigitur. PP. Non. Jul. ALEXAND. A. 2. & MARCELLO CONSS. 227.

Non *servanda, vel in horreo servanda, si combusta.*

3. Impp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Gratiano.

SI res pupillares, quas [in] horreo conditas habere, aut etiam venundare debuisti [48], in hospitio [49] tuo (ut adseveras) vi ignis adsumptæ sunt:

1 De prædiis ex pecunia pupillari comparandis. 2 De pecuniis pupillaribus fœnori occupandis. 3 Hodie tutoresnon coguntur pecunias pupillares fœnori dare. *Authent. novissime, supr. eod. Nov. 72. c. 6.* 4 Quomodo periculum nominum ad tutores pertineat, vid. *l. 16. in fin. ff. eod.* 5 Judicis decreto quæ vis pecunia solvi potest. §. *ult. ibi, ut prius judicialis sentent. Inst. quibus alienare licet. l. 7. §. 2. ff. de minoribus.* adde *J. si adv. solut.* 6 Cur ita? collige ex *l. 4. in fin. J. ad leg. Jul. de adult.* 7 Recte facta non revocantur. *c. 7 3. de regul. jur. in 6.* 8 Debitor fine judicis decreto annuos reditus annuasque pensiones pupillo potest solvere. *l. 27. J. eod.* 9 Fœneratitæ pecuniæ pupillis citra judicis decretum solvi non possunt. *d. §. ult. Instit. quibus alien. licet vel non.* 10 Id est, exheredasset. Nam matris præteritio pro exheredatione habetur. §. 7. *Instit. de exhered. lib.* 11 Res ita habet: Titia Mævium filium, eundemque tutorem Cai in testamento præteriit Cai o herede instituto, quo se vertet hic Mævius? si Cajo autoritatem suam, vel consensum de adeunda hereditate præstiterit infelix, videbitur propriam exheredationem adprobasse, & matris hereditatem abdicasse. Si non præstiterit, verendum est ei, ne Cajo tutelæ judicio utili obstringatur. 12 Hoc dicit respectu pupilli, *ut J. eod.* 13 Vide Anton. Mercator. 1. *not. 2.* 14 Hoc dicitur respectu puberis. *J. eod.* 15 Sine decreto judicis, curatoris tamen consensu adulitus hereditatem adire potest. *hac lege.* vide Simoncellum *tract. de decretis. 2. Tit. 6. inspectione 5.* 16 *L. 17. §. de negotiis.* 17 *l. 12. l. ult. ff. de inofficioso.* 18 Observa hanc sententiam, & adde *l. 1. J. quando ex facto tutoris. l. ult. in fin. ff. si quis cautionibus.* 19 Necessitas officii excusat. sic advocato non nocet necessitate facta accusatio. *l. ult. ff. de postulando. l. 14. §. 9. ff. de bon. libert.* 20 *l. 4. §. 1. ff. de re judicata.* 21 Argumentum ita dicitur. Finita tutela vel cura transeunt actiones in pupillum & adultum; Poteft itaque pupillus vel adultus a suo tutore vel curatore, post finitam turelam conveniri. 22 Lucet tutor consentiat ut tutor, non tenetur tamen jure proprio *l. 14. §. 9. ff. de bon. libert.* 23 *l. 25. supr. eod.* 24 *d. l. 25. in fin.* 25 Tutor ut curator, admitum in lite pupillum defendere tenetur. *l. 30. ff. eod.* 26 Tutor litem suscepiam deserere non potest. 27 *d. l. 30.* 28 Pœna tutoris vel curatoris pupillos, vel adultos suos non defendentis. 29 Tutoribus vel curatoribus lite cœpta furiosis factis, alius substituitur qui lites exequatur. 30 Lite etiam cœpta curator ad lites indigentius datur. 31 Curator ad lites ab ipso causse litisque judice datur. facit *cap. ult. de judic. in 6.* 32 Ad curam eorum qui tenen-

tur pupillis tutores petere, pertinet, ut a tutoribus pupilli defendantur: & si fuerint remoti, alii constituantur. adde *l. tutores vel curatores 24. supr. eod.* 33 Matris officio atque muneri incumbit, non tantum tutores petere, sed etiam exequi, ut per eos pupilli recte defendantur. adde *Novell. 117. cap. 1.* 34 Cautio qua de hic agitur, non præstatur a matribus in id incumbere, vel in id curam suam intendere; tutores ut liberorum omnes tutelam gerant, sed ut iipsos liberis suis tutores petierint, gerant: ut negligentia petiti a matre tutoris, ad ipsam matrem pertineat, at non testamentarii aut legitimi tutoris. 35 *l. 10. §. qui petant tutor.* 36 *l. 4. supr. que petant tutor.* 37 Vid. *l. 7. supr. qui petant tutor.* 38 Tutor defensionem pupilli promittens, fe:isdare judicatum solvi, vel de rato non cogitur: sed tantum judicio sisti. *l. 1. §. 2. ff. eod.* eoque nomine immobilia pupilli sine decreto obligare. 39 Observa causam in quo per tutorem & curatorem possunt immobilia pupilli, & adulti citra decretum obligari. 40 Quænam cautio exigatur a tutoribus creandis. 41 Tutelæ hac nominatim cautione deferri solent, nempe, ut tutor promittat defensionem pupilli sui ultro & sponte suscipere, *ut hic.* Quid? hæc cautio estne nominatim instrumento tutelari inserenda? Baldus ita putat. 42 Tutores vel curatores possunt fructus pupillaretitis tamen forensibus & justis, id est, usitatis eo loco in quo distrahuntur, *ut hic*; neque cogitur ea parte tutor annonæ caritates expectare vel aucupari, ut eos fructus carius vendat, sed nec tenetur in longinqua, & diffita loca fructus pupillares mittere, ut eos pretio majore 43 Adde *l. 2. §. de rescind.* 44 Id est, forensi pretio. *l. 63. ff. ad leg. Falcid.* 45 *26. D. 7. & Novell. 118. c. 5. in fin.* 46 *Notitiæ causa* tutor datus licet non administret, tenetur tamen, si contutores non instruxit, aut suspectos postulavit. *Notitiæ causa* dantur plerumque ii qui actores fuere, ut instruant tutores & curatores de fortunis pupilli. *l. 32. §. 1. ff. de testam. tut. l. 14. §. 1. & 6. ff. de solutionibus.* 47 Tutor *Provinciæ unius*, vel a judice, periculum annus non spectat ad alium. *Salic. 1. 2. J. de divind. tut. l. 4. l. 47. in fin. l. 51. ff. de admin. & peric. tut.* 48 Tutor qui servavit non servanda, tenetur de casu. (Pone, tutorem distulisse vinum vendere, quod post aeuit: quodque ante potuit commodede vendere) hoc est, rei pretium præstat, alias non tenetur. *l. 4. J. eod.* 49 Ex τῇ ἴδιῃ